

Het The Song
door Rosas

**minste
der
middelen**

Ontwerp en techniek van *The Song* zijn minimalistisch als de voorstelling zelf. Er wordt één bewegende spot gebruikt en er zijn flarden te horen van *The White Album* van The Beatles. Johan Penson gaf in januari een lezing over *The Song* tijdens de Vakbeurs Theatertechniek. Niko Bovenberg ging naar Gent om de voorstelling te zien.

Ik ben in Gent. In de Vooruit. Ik sta achter in de steil omhoog lopende zaal. Mijn stoel is ergens beneden. Vooraan. Het toneel. Een lichtgrijze balletvloer van ongeveer veertien bij elf meter op de zwart geschilderde toneelvloer van de Vooruit. Het toneel is kaal. Leeg. Wit licht. Zwart geschilderde muren. Er is niks en het ziet er toch fantastisch uit. De aanleiding dat ik hier ben was de bijzondere lezing van Johan Penson op de laatste Vakbeurs Theatertechniek in Rotterdam. Een lezing over een voorstelling met een bijzonder laag stroomverbruik: 4,69kWh! Tijdens deze lezing vertelde Johan over de technische totstandkoming van de voorstelling *The Song*. Opvallend was dat hij begon met een beschrijving van het gezelschap Rosas rond choreografe en danseres Anne Teresa de Keersmaecker en hoe dat zich afgelopen zevenentwintig jaar ontwikkelde. Het gezelschap maakt een à twee nieuwe producties per jaar met een groep dansers, met vijf vaste technici en een pooltje freelancers. Per productie worden extra freelance medewerkers

naar minimalisme. Grote lichtplannen werden lichtinstallaties. Op zoek naar de essentie. En dat is wel bijzonder.

Een enkele spot

Anne Teresa de Keersmaecker creëerde *The Song* in nauwe samenwerking met twee beeldend kunstenaars, Ann Veronica Janssens en Michel François. Geen van beiden had ervaring met het maken van een dansvoorstelling. Gaandeweg het productieproces verdween bijna alle muziek uit de voorstelling. Dansers maken zelf subtiel geluiden of spelen en zingen zelf nummers van *The White Album*. Het meeste geluid komt van een 'foley artist' (gerauschmacher of bruiteur) uit de filmwereld. Zij staat met opgeplakte draadloze micro's tussen de dansers op het toneel.

Na grondig onderzoek werd voor de enkele spot die als uitgangspunt moest dienen een bewegende ADB Warp HMI gekozen. Omdat de spot als het ware deel uitmaakt van het publiek (hij staat opgesteld op een telescopisch in hoogte verstelbare tafel, ingeklemd tussen het

'De folie verandert soms van stand. Langzame, prachtig uitgevoerde changements'

aangetrokken zoals: scenografen, lichtontwerpers, kostuumontwerpers en specifieke technici. Tot zover niks bijzonders. Maar: in de loop der jaren is de technische omvang van de producties sterk afgenomen. Van veel materiaal

publiek op de eerste rij en de voorrand van het toneel, en kijkend naar het toneel) was een vereiste dat hij geruisloos was. De spot had het zwaar: men wilde een ongeveer twintig centimeter brede verticale lijn licht op de achterwand ►

'Soms zingt een danser een nummer van The White Album. Zonder versterking'

van het toneel projecteren en deze lijn heel langzaam laten stijgen, over het plafond van de zaal laten bewegen en tenslotte tussen het publiek laten terecht komen. Dat leidde tot oververhitting van de shutters. Door goede samenwerking met de fabrikant en een soort gedragsregels, zoals bij rust de shutters open doen, werden die problemen opgelost. Als spiegel werd een vel van zes bij negen meter half doorlatend PVC Mirror foil gebruikt. Een filterdun materiaal met, zoals Johan zei: een interessant verouderingsproces. Dat wil zeggen dat het door steeds weer opnieuw inhangen en door het vallen tijdens de voorstelling kreuhte en daardoor voor een steeds veranderend toneelbeeld zorgde.

De beide beeldend kunstenaars werden door Johan voor het begin van de productie rondgeleid over het toneel van het theater in Parijs. Begrippen als zichtlijnen, de zaal, de werking van de toneeltoren en het omgaan met technici werden samen bekeken. Er werd in functie van beelden als contrast of toevoeging van licht gesproken. Men moest elkaars taal leren. Het toneelbeeld ontstond organisch. Tijdens de onderzoeksfase werden op een bepaald moment de shutters van de Warp vlak bij elkaar gestoken, wat een uitzonderlijk effect gaf toen men de Warp op de folie richtte. Van groot belang werden toen de onderlinge afstanden tussen de grijze balletvloer, de

dat deze maten, diepte en ook hoogte steeds hetzelfde zijn als basis en vertrekpunt.

Recensent

'Ja,' zegt Johan aan het eind van zijn lezing, 'ik heb het idee dat er in het theater zo hard wordt gewerkt dat er geen tijd meer is om dingen technisch gezien radicaal te herdenken, dat daardoor echte nieuwe ideeën wegblijven. Niemand krijgt de kans om zichzelf heruit te vinden. Iedereen moet maar door en gaat maar door. Wij willen ook theater technisch naar *less is more*, onderzoek doen naar dingen die er echt toe doen en daar horen bewust omgaan met licht en ecologisch verantwoorde voorstellingen ook bij.'

Ik begreep hierna de nadruk die hij in het begin van zijn lezing legde op de structuur en de organisatie van Rosas. Die moet ingesteld zijn op deze manier

FOTO'S: © HERMAN SORGELOOS

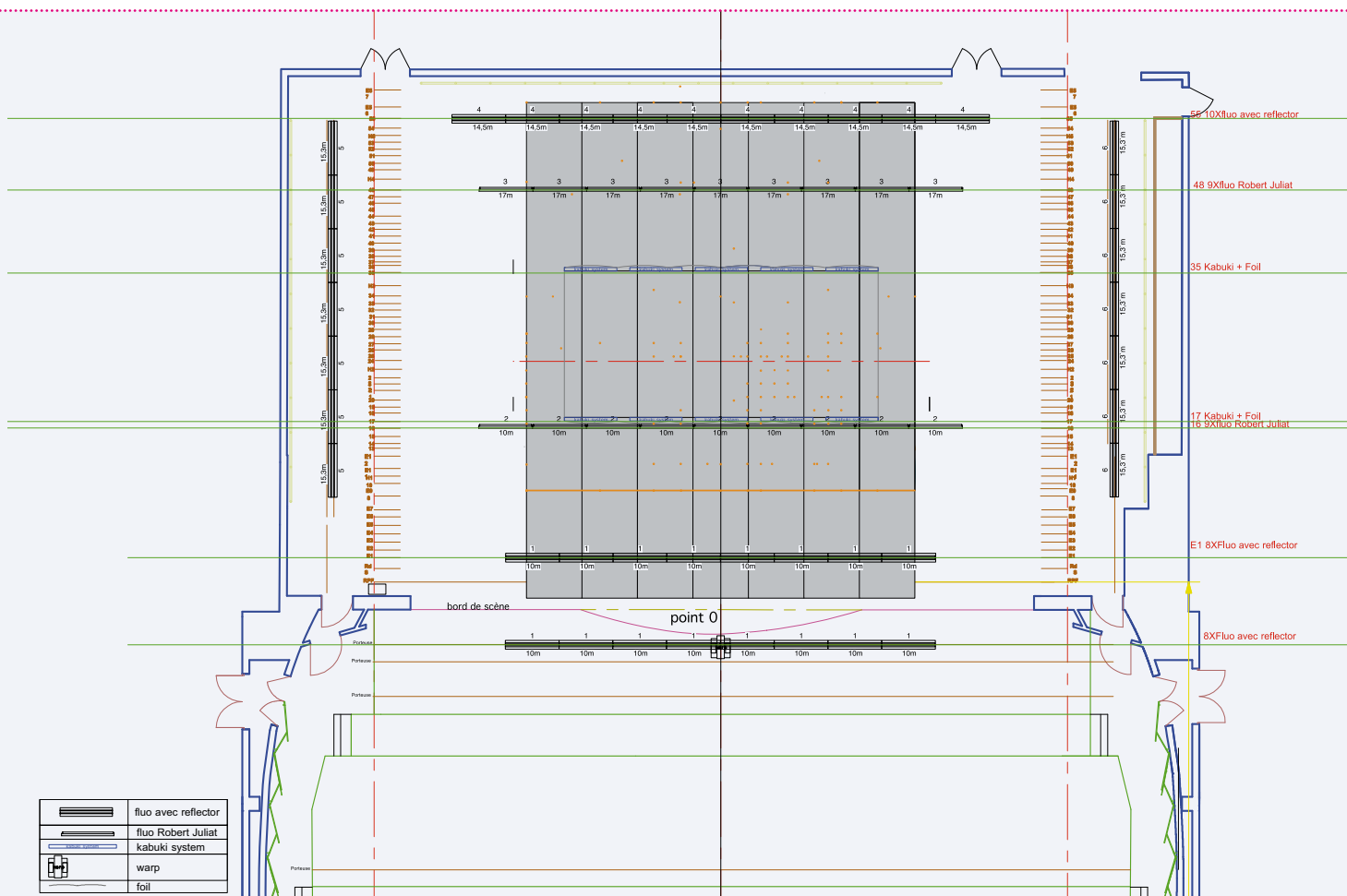

Handleiding

Het toneelbeeld en het lichtplan werden tijdens de repetities gemaakt. Het werd een zoektocht en een zeer verbreedend en verruimend leerproces voor allen. Iedereen die betrokken was bij deze voorstelling moest zichzelf en zijn werk op een of andere manier opnieuw uitvinden. De technici moesten op het werkproces worden voorbereid, een handleiding krijgen over hoe ze met deze vormgevers moesten werken.

Warp en de positie van de spiegelfolie dat zo voor een strakke aflijning kan zorgen met schaduwen en lichtzones. Uiteindelijk worden er nog zes of zeven trekken met tl's van 5600°K ingehangen. Elke trek telt ongeveer zeven à acht lampen naar noodzaak, in bijvoorbeeld Orléans werden er achtenvijftig tl's gebruikt. Twee lichttrekken met tl's worden gedimd. Bij de 'inplanting' van de voorstelling in de theaters tijdens de tournee is het van groot belang

van werken. De enige voorbereiding die je kan treffen is dat je voorbereid moet zijn op onzekerheid en dat je zo lang mogelijk onzeker moet proberen te blijven en dat je dat toch met vertrouwen tegemoet moet zien. Een kwestie van durven lijkt me. Het staat haaks op hoe ik ben opgevoed in het theater: juist op alles voorbereid zijn en daarin sturend proberen te zijn om tijdens de tournee zo snel en efficiënt mogelijk te kunnen werken. In de kern komen de beide

Lichtplan The Song met positie van tl's en Kabuki valsysteem | © ROSAS |

manieren van werken wel op hetzelfde neer: luisteren en vragen.

Ik loop verder naar mijn stoel. Rij vijf. In het midden. Anne Teresa de Keersmaecker zit twee stoelen verder rechts van mij. Ik durf tijdens de voorstelling bijna niet in mijn opschrijfboekje te noteren. Recensent zijn lijkt me opeens een waardevolle baan. Ik kijk maar eens de zwarte toneeltoren in.

Hoe was de voorstelling?

Niets zag er bedacht uit. Alles leek te zijn ontstaan. Het is volkomen stil. Een danser wandelt op en rent weg. Niets leidt af. Dan veel dansers. Bijna alleen mannen. Twee vrouwen. Geluid van voetstappen, hijgen, kleren, mijn eigen hart. Soms zingt een danser een nummer van *The White Album*. Zonder versterking. Soms met gitaar. Altijd kwetsbaar. Het licht wordt gereflecteerd door de folie. Het lijkt alsof de dansers door de kreukels rennen. Deze voorstelling is niet makkelijk. Af en toe stormt het op het

toneel. De door de wind van de dansers in beweging gebrachte folie zorgt dan weer voor een ander effect. Soms lijken de dansers zoekend. Dan rennen ze in uitwaaiende cirkels zonder midden. Het gaat om het lichaam, om de beweging. Er bestaat ook niks anders. Voeten, armen, benen en longen. De 'bruiteur' lijkt soms de geluiden van de dansers te versterken. Hun voeten. Het gepep van voetzolen op het dansvinyl.

De folie verandert soms van hoogte en stand. Langzame, prachtig uitgevoerde changementen. Op het eind van de voorstelling wordt de folie door middel van valmagneten (elektromagneten met back-up op batterijen) van een trek losgekoppeld zodat het verticaal hangt. En dan *Helter Skelter*. Het enig overgebleven Beatlesnummer in de voorstelling. Hard en meedogenloos tot de schreeuw van John Lennon: 'I think I got blisters on my fingers.' Baf, laatste akkoord. In mijn hoofd gaat de plaat verder. Het intro van *Long Long Long* dat eigenlijk al in

de schreeuw begint. Maar nee: stilte op het toneel. Geen gezoem van spots, een elektrische trekkenwand of wat dan ook. In de Vooruit is het nog doodstil te krijgen. Een aarzelende danser. Ik verbeeld me dat in ieder hoofd in de zaal nu *Long Long Long* klinkt.

Rechtsachter op het toneel gaat een danser met een gitaar op een stoel zitten. Begint te spelen. Wat speelt hij? Ik kan het niet horen. Z'n vingers raken de snaren amper. Is het *Long Long Long*? Ja! De eerste maten. De danser zingt zachtjes. Hard is niet nodig. De muziek zit in mijn hoofd. Sinds negentienachtentestig. Ik houd al bijna een minuut mijn adem in en kan nu pas ademhalen. En dat doet om mij heen het hele publiek. Ogelucht. Jaloersmakend mooie voorstelling. ◀

www.rosas.be

The Song is te zien op 5 en 6 juni tijdens het Holland Festival